

Poštovani dr. Josipoviću predsjedniče RH, dr. Pupovac potpredsjedniče Hrvatskog sabora, dr. Uzelac potpredsjedniče H. Vlade, vaša ekscelencija ambasadore Republike Srbije, savjetniče ambasade Ruske federacije, cijenjeni saborski zastupnici, visoki gosti – pretstavniče Zadarske županije, načelnice Gračaca, drugarice i drugovi, Na današnji Dan ustanka naroda Hrvatske u Srbu, pozdravljam vas u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

Prisjetimo se da je stanovništvo ovih prostora imalo u povijesti dosta teških perioda, od osmanlijskih osvajanja na dalje. Dvadeseto stoljeće donijelo je društveno-ekonomske promjene koje su potencirale klasno raslojavanje i političku nesigurnost. U borbi za opstanak u siromaštvu su se brakovima i kumstvima, konstantno stapali kulturni elementi posebno srpskih i hrvatskih stanovnika. Najavu budućega zla donijela je uspostava tzv. NDH. Prva reakcija u narodu na masovna hapšenja i ubijanja bila je konsternacija i užas. No ubijanje 2000 ponajviše Srba i dijelom Hrvata u Lici, koje su ustaše izvršile odmah prvih dana NDH, potaknulo je narod da prihvati poziv Komunističke partije da protiv fašizma ujedini snage i pod vodstvom Tita počne oslobodilačku borbu. Početak ustanka bio je neizvjestan i težak, ali u pobjedu se vjerovalo, jer je narod pomagao svoje borce i svakim danom popunjavao redove partizanske vojske. Svaki sedmi Ličanin bio je učesnik narodno-oslobodilačke borbe koja je dovela do pobjede 1945. god. na strani pobjedničke antihitlerovske koalicije.

Mislili smo da se slična tragedija kao 1941. ne može ponoviti, ali je i novi rat ostavio bolne rane – nove nevine žrtve, srušene domove i spomenike palima za slobodu u drugom svjetskom ratu. I to je prošlost, ali do sada se mnogo toga nije saniralo.

Ipak, život se mijenja. Evropa i svijet razvijaju se na principima demokracije, na zasadama antifašizma. To je jedina perspektiva i za nas. Nikakve osvete i mržnje, nikakve podjele po vjeri i naciji nemogu opstati jer to može donijeti samo uništenje ljudskog roda. Mi želimo državu prava koja će svima nama osigurati ravnopravnost. Stoga tražimo da se borcima NOB-e, koji su tada stvarali novu demokratsku Hrvatsku, svoju domovinu, ostvare njihova Ustavom zagwarantirana prava. U skladu s partizanskom zakletvom „u ime slobode i pravde“ „do pobjede nad fašizmom“ borili su se Banijci, Bosanci, Dalmatinci, Istrani, Ličani i svi drugi, bez obzira na porijeklo. Sada se, na sreću, ne treba boriti oružjem, već riječju i primjerom. Dok ima profašističkih ekscesa moramo negirati silu kao sredstvo za rješavanje problema, čuvati jednakost naroda i vjera, međusobno poštivanje i snošljivost prema svemu različitom i prema našim različitim stavovima. Sve to sadržano je u demokraciji koja znači sposobnost usklađivanja različitih stavova. U tom je sklopu i naša važna obveza čuvanja i obnove spomenika palima od ruke fašista u 2.svjetskom ratu. Time održavamo sjećanje na borce koji su u tim vremenima izborili slobodu, ali i na žrtve brojnih ustaških logora od Jadovna i Jasenovca na dalje. Njihovom se krvlju plaćala sloboda. Ta krv do sada još nije dobila dostojnu zadovoljštinu u odnosu države prema partizanskim borcima. Ipak vjerujemo da se počinje realizirati saborska Deklaracija o antifašizmu.

Počela je obnova spomenika. Sramotno je da su mnogi bili porušeni. Uz akcije naših boraca i naročito Srpskog narodnog vijeća, Hrvatska vlast je dala mnogo za obnovu ovog spomenika, uz znatnu donaciju ureda Predsjednika Srbije i Zavičajnog udruženja Ličana iz Srba u Srbiji. Taj spomenik označuje jedan od najvažnijih događaja u zajedničkoj hrvatskoj i srpskoj povijesti. To je djelo svjetski priznatog umjetnika Vanje Radauša koji radovima od mladosti iskazuje kritiku na predratni socijalni poredak. Kao senzibilan umjetnik ne može tolerirati zvjerstva ustaša i okupatorske vlasti. Iz ilegale 1943. prelazi u partizane, a 1944. postaje član Predsjedništva ZAVNOHa. Nizom skulptura i grafika ovjekovječio je antifašiste Nazora, Mrazovića, Cesarca i mnoge druge. Izradio je spomenike tu u Srbu, u Bujama, na Jadovnu, u Karlovcu, Orahovici, u Pakracu i Podravskoj Slatini. Uz spomenike i portrete Radauš nam je ostavio i seriju skulptura

Ranjenika i Tifusara kao trajni spomen na tešku borbu za slobodu. I u ovom spomeniku izrazio je svoje životno opredjeljenje – borbu za slobodu, jednakost svih boraca i spolova, a likom žene u podnožju iskazao je poštovanje prema ženama koje su i u ratu nosile veliki teret kao majke, borci, hraniteljice i vidarice. Spomenimo samo kao simbol Katu Pejnović.

Svi autori spomenika ustanku, palim borcima i nevinim žrtvama fašističkog terora, ostavili su nam mogućnost da i tu izrazimo pijetet onima koji su pred 65 godina izborili slobodu i bolji život. Vjerujemo da će mladi spoznati razlike između antifašizma i fašizma, iako ih na žalost do sada školski udžbenici to nisu naučili. Imamo povjerenja u njih, jer će oni i za svoje bolje sutra razvijati snagu prijateljstva, međusobno poštovanje i miran zajednički život. Tito je davno rekao da su mladi– naša svjetla budućnost. S tom vjerom gledamo u budućnost. Klanjamo se žrtvama fašizma i borcima 6. Ličke proleterske divizije, koja je s ponosom nosila ime sunarodnjaka, velikog svjetskog znanstvenika Nikole Tesle. U tu diviziju uklopljena je bila 2. lička brigada u kojoj je 1942. kao prva u Europi i u tadašnjoj Jugoslaviji bila osnovana prva ženska boračka četa.

Dosta je bilo rata i ubijanja na našim prostorima. Napadi na Tita i na našu narodnooslobodilačku borbu, neargumentirani su posljednji pokušaji rehabilitacije propale zločinačke ideologije.

Prekranje povijesti je kriminal. Mi ćemo uvijek braniti povijesnu istinu i čast palih boraca za slobodu od 1941-1945. i sjećati se nevinih žrtava pogubljenih na raznim gubilištima i u vlastitim naseljima i u vlastitim kućama. Zbog njih smo danas tu, jer njihova prolivena krv mora biti najsnažniji temelj sretnije budućnosti svih.

Hvala!